Alkohol, narkotika och våld i nära relationer

Ett folkhälsoperspektiv

Pierre Andersson, 17 november 2026

15,2%

av alla kvinnor (16-84 år) har utsatts för våld i nära relation under senaste året

Källa: BRÅ, Brott i nära relation, 2024

	Samtliga	Män	Kvinnor
Någon typ av våld	13,6 %	11,7 %	15,2 %
Ekonomiskt våld	1,6 %	1,9 %	1,4 %
Materiellt våld	2,3 %	1,3 %	3,3 %
Psykiskt våld	11,8 %	10,7 %	12,9 %
Fysiskt våld	2,3 %	2,0 %	2,6 %
Sexuellt våld	2,8 %	0,9 %	4,4 %

Källa: BRÅ, Brott i nära relation, 2024

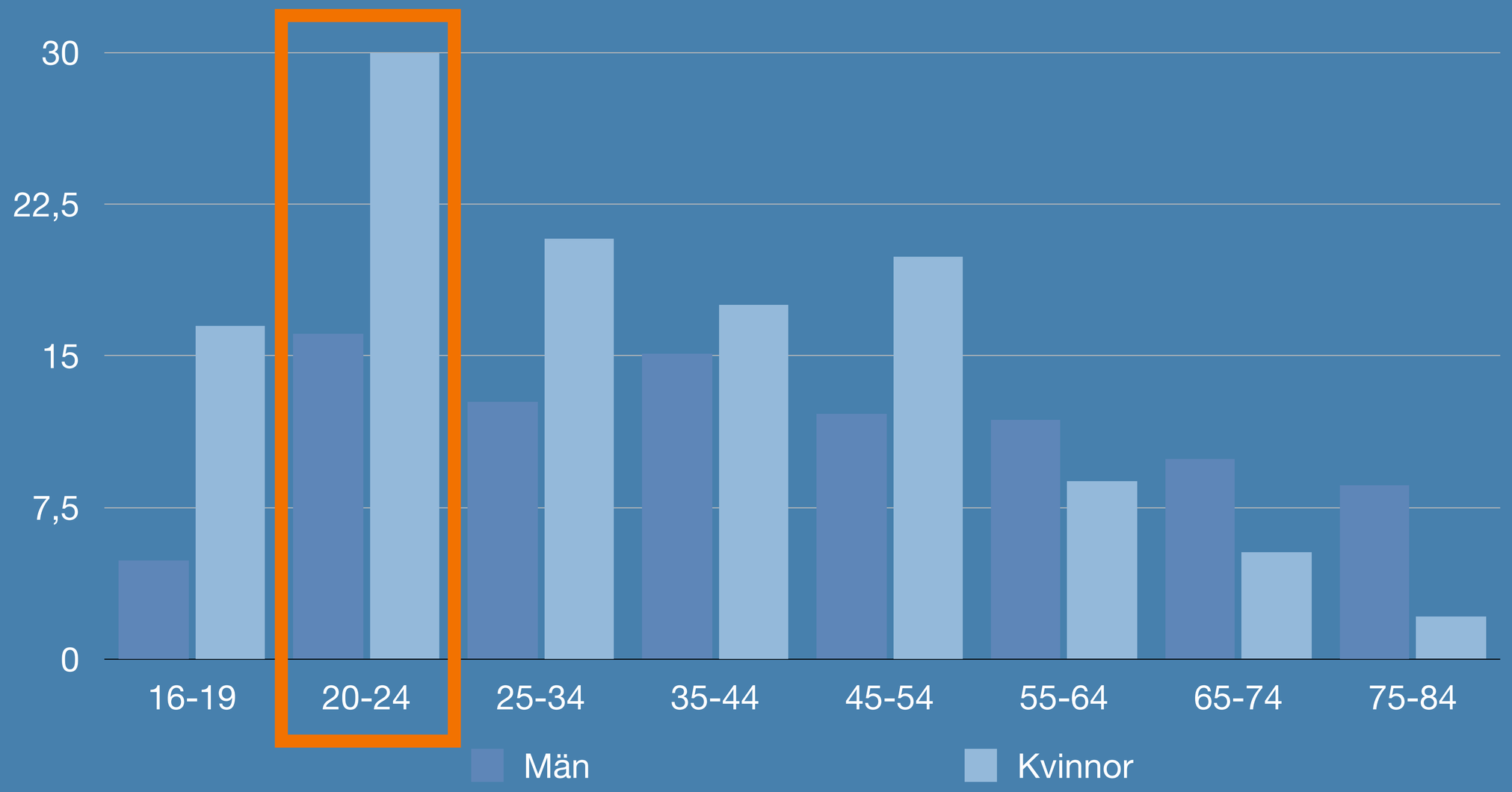
	Samtliga	Män	Kvinnor
Någon typ av våld	13,6 %	11,7 %	15,2 %
Ekonomiskt våld	1,6 %	1,9 %	1,4 %
Materiellt våld	2,3 %	1,3 %	3,3 %
Psykiskt våld	11,8 %	10,7 %	12,9 %
Fysiskt våld	2,3 %	2,0 %	2,6 %
Sexuellt våld	2,8 %	0,9 %	4,4 %

Källa: BRÅ, Brott i nära relation, 2024

	Samtliga	Män	Kvinnor
Någon typ av våld	13,6 %	11,7 %	15,2 %
Ekonomiskt våld	1,6 %	1,9 %	1,4 %
Materiellt våld	2,3 %	1,3 %	3,3 %
Psykiskt våld	11,8 %	10,7 %	12,9 %
Fysiskt våld	2,3 %	2,0 %	2,6 %
Sexuellt våld	2,8 %	0,9 %	4,4 %

Källa: BRÅ, Brott i nära relation, 2024

Andel som uppger att de utsatts för våld i nära relation

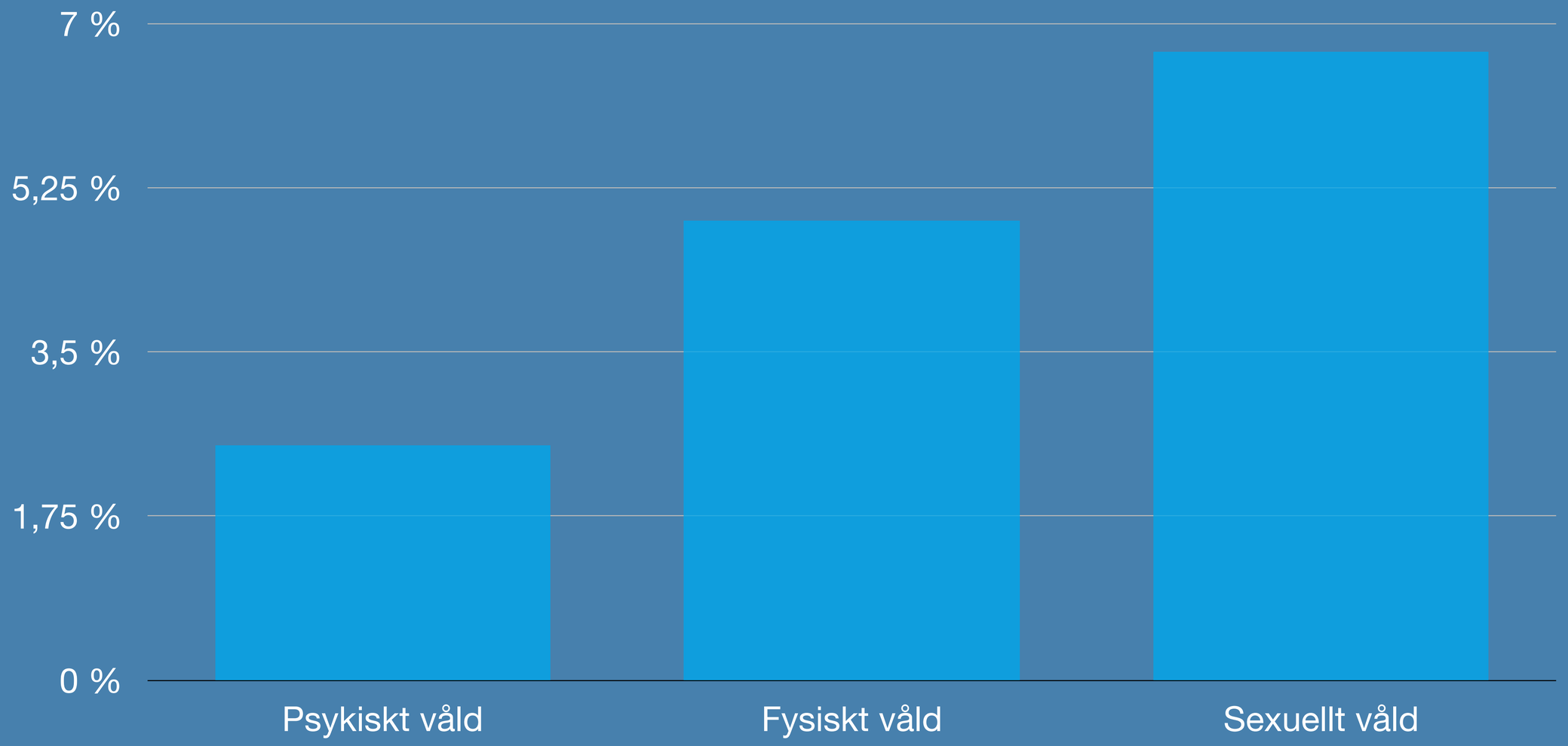
Källa: BRÅ, Brott i nära relation, 2024

4,9%

av de som upplevt fysiskt våld från nuvarande eller tidigare partner polisanmäler

Källa: Brå, Brott i nära relation, 2024

Andel som uppger att de utsatts för våld i nära relation och polisanmält

Källa: Brå, Brott i nära relation, 2024

Vilken roll spelar alkohol och narkotika?

- Aldrig bara EN faktor
- allt tydligare samband även för narkotika, bland annat cannabis"
- är inte grundorsaken – men gör problemen värre
- riskfaktorer vi kan påverka

73%

av manliga förövare berusade av alkohol

Källa: Andréasson, S., Fahlke, C., Lindgren, S., Mostacero, J., & CERA / IOGT-NTO (red.). Alkohol och våld (Alkoholen och samhället), 2018

Socialstyrelsen: skadligt bruk eller beroende hos 4 av 10 gärningspersoner (dödligt våld)

Källa: Socialstyrelsen (2026), skade- och dödsfallsutredningar, art.nr 2026-1-10009.

Studie: Skadligt alkoholbruk ökar risken för partnervåld

- 41 procent högre risk för mäns våld mot kvinnlig partner
- 15 procent högre för kvinnors våld mot manlig partner

Källa: Tanyos m.fl. (2026), Perpetrator alcohol use and intimate partner violence in high-income countries: a systematic review and meta-analysis, Addiction 121(11):2880–2894.

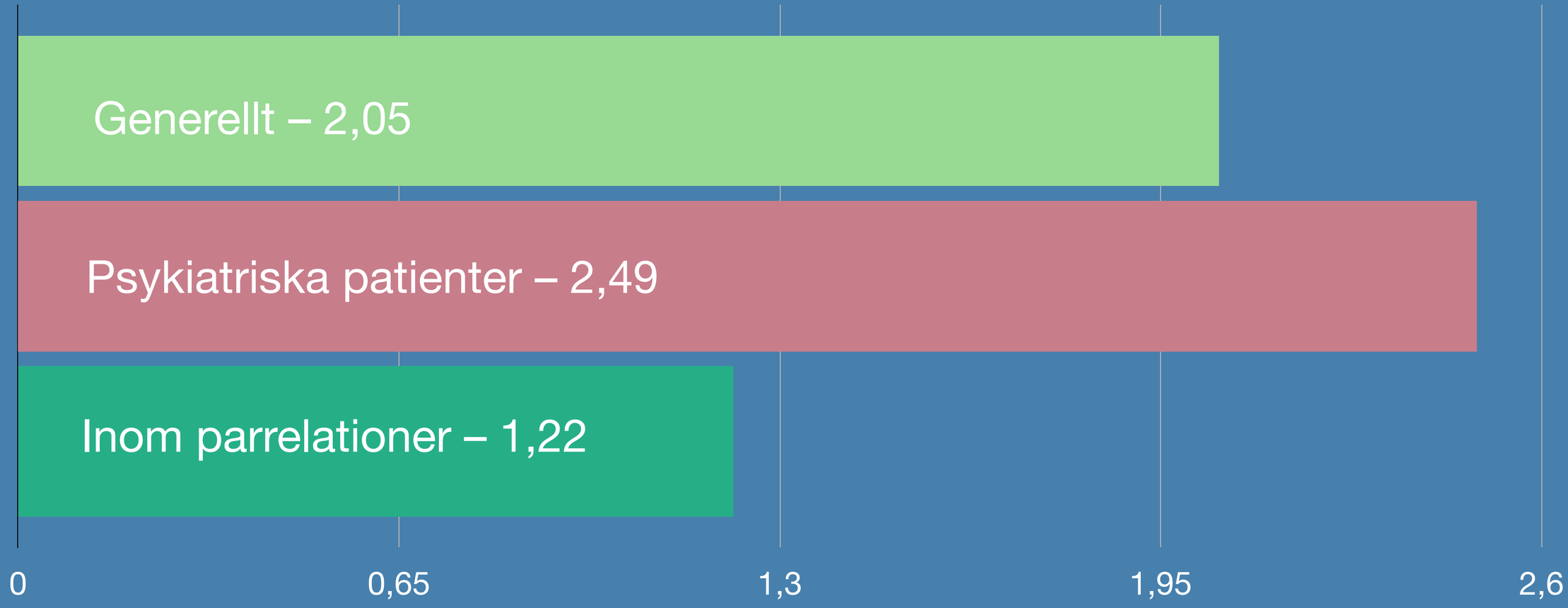
Biokemiska effekter

Normer

Biokemiska effekter

- Försämrad kognition
- Avhämning

Högre risk för utövat våld vid cannabisbruk

Trotta m.fl. (2026), Cannabis use is associated with increased risk of violence: a systematic review and meta-analysis, Psychological Medicine 56, e296.

Normer

- Alkoholnorm + toxisk maskulinitet
- Berusningens privilegier

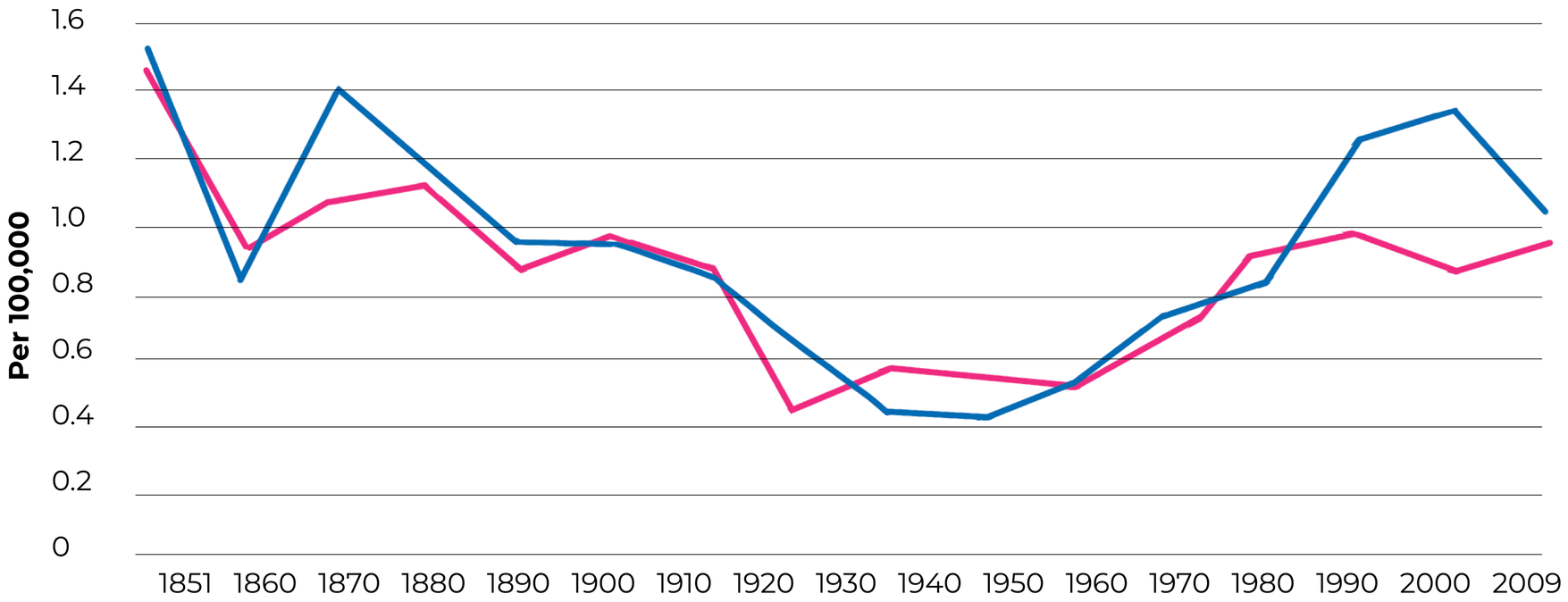
”…återkommande berusning förstärker sambandet mellan traditionella maskulinitetsnormer och partnervåld…”

Källa: Willoughby m.fl. (2026), Addiction

Trösklarna sänks

Källa: Renzetti CM, Lynch KR, DeWall CN. Ambivalent Sexism, Alcohol Use, and Intimate Partner Violence Perpetration. J Interpers Violence. 2018

CLOSE COVARIATION BETWEEN ALCOHOL USE AND VIOLENCE

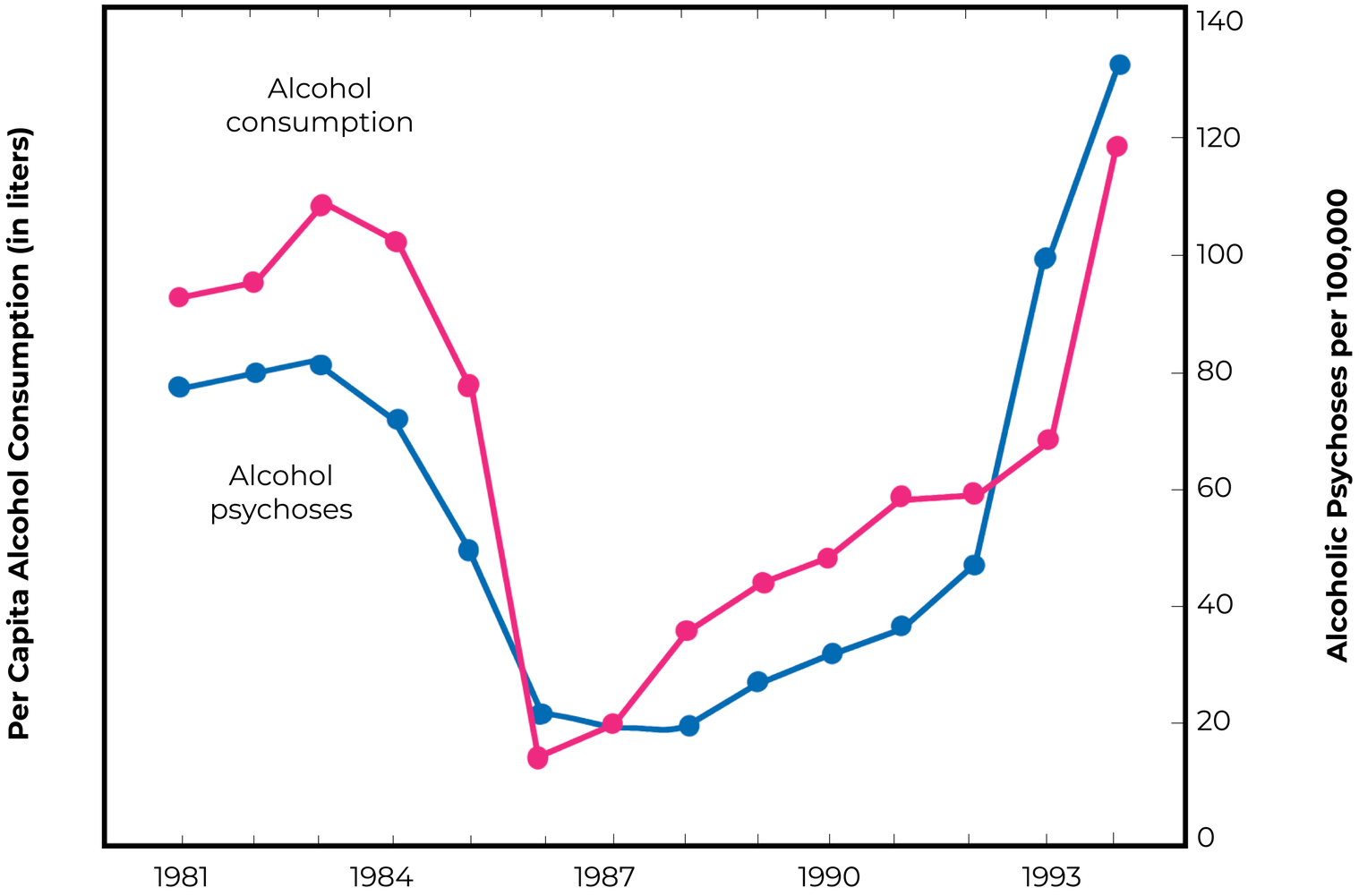

Registered alcohol consumption (liter per capita 15 years and older, scale adjusted, divided by 8) 1851 - 2009, 5-year average*

Homicide. Number of persons killed according to vital statistics, 1851-2009, Per 100,000

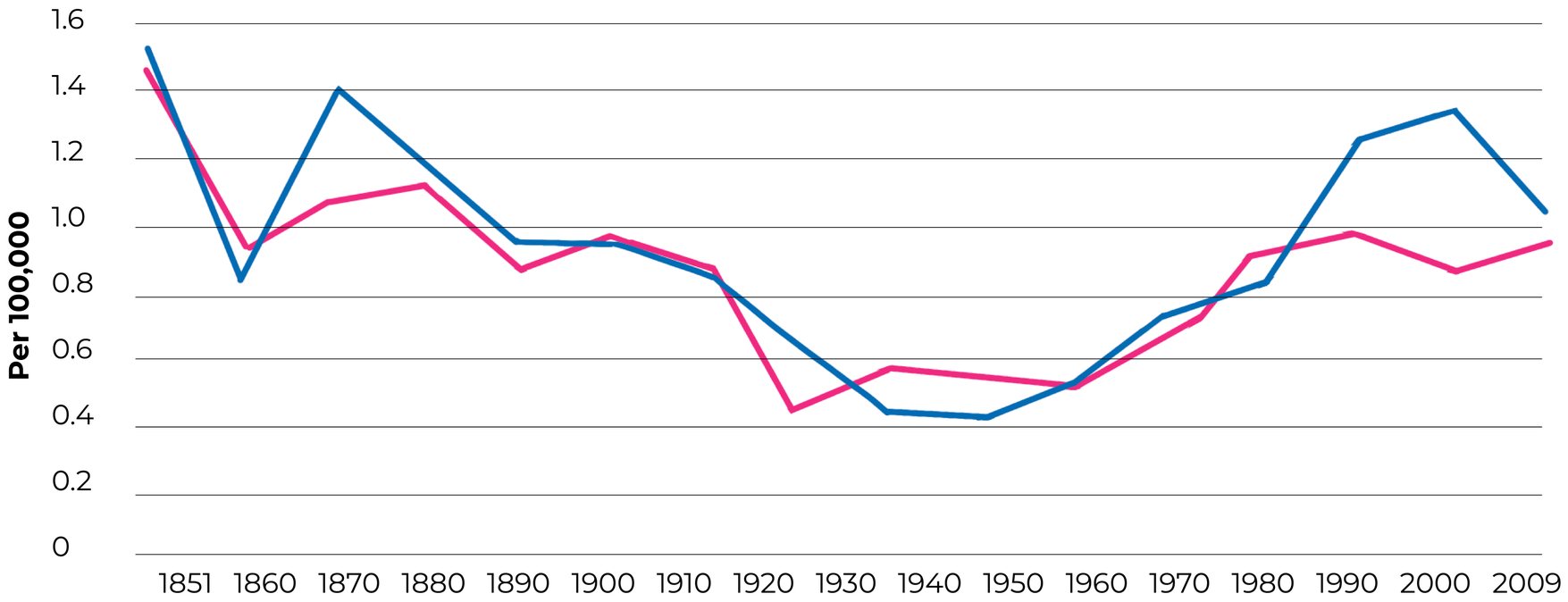
Källa: von Hofer, H. (2011). Brott och straff i Sverige 1750-2010, .2011, Stockholms universitet.

ALCOHOL CONSUMPTION AND PSYCHOSES

19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
560
540
520
500
480
460
440
420
400
380
360
340
320
300
280
Road traffic mortality per 100,000
Alcohol consumption
Road traffic mortality
1970
1972
1974
1976
1978
1980
1982
1984
1986
1988
1990
1992
1994
1996
1998
2000
2002
2004
2006
2008
2010
2012
2014

CLOSE COVARIATION BETWEEN ALCOHOL USE AND VIOLENCE

Registered alcohol consumption (liter per capita 15 years and older, scale adjusted, divided by 8) 1851 - 2009, 5-year average*

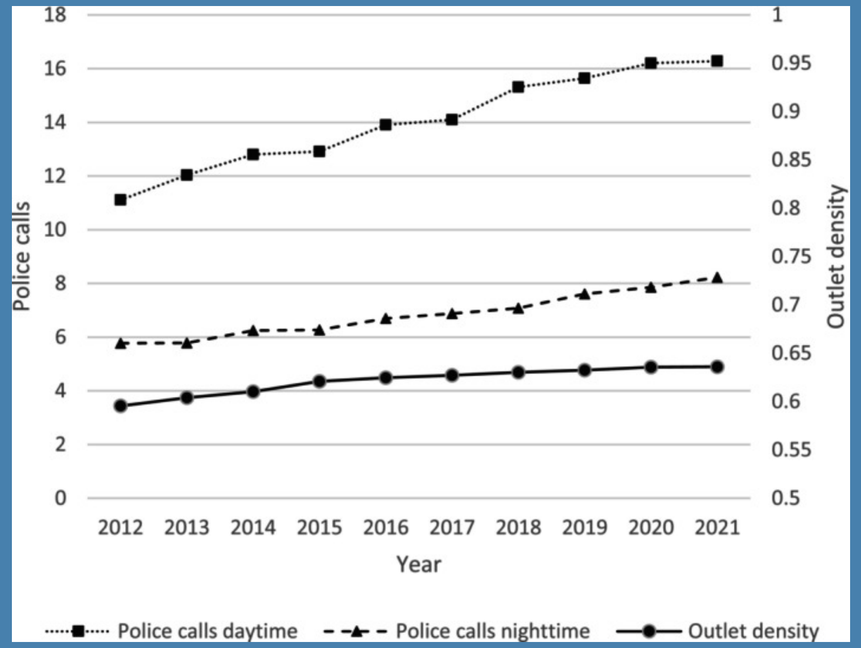
Homicide. Number of persons killed according to vital statistics, 1851-2009, Per 100,000

Källa: von Hofer, H. (2011). Brott och straff i Sverige 1750-2010, .2011, Stockholms universitet.

10% högre alkoholkonsumtion = 6% fler fall av misshandel

Källa: Nordström 1998

Ju fler serveringsställen – desto fler polisutryckningar till ett område

Källa: Nordström 2024

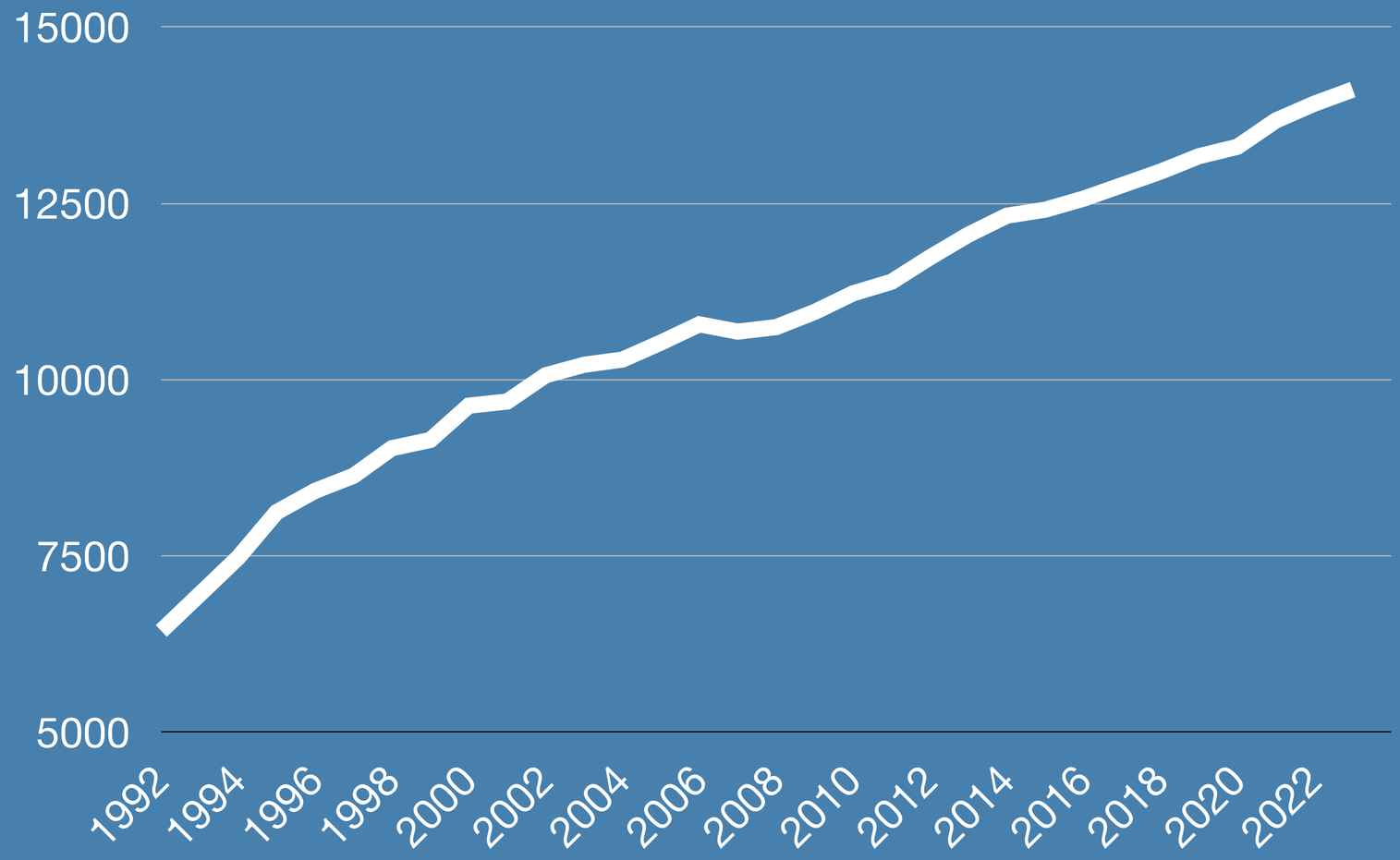
“Tätare förekomst av försäljningsställen var signifikant associerad med frekvensen av våld i hemmet, även när hänsyn togs till socio-demografiska faktorer.”

Livingston M. The ecology of domestic violence: the role of alcohol outlet density. Geospat Health. 2010 Nov;5(1):139-49. doi: 10.4081/gh.2010.194. PMID: 21080328.

Närmare till försäljningsställe – större risk för högriskbruk av alkohol

Raza, A., Magnusson Hanson, L. L., Westerlund, H., Mäkelä, P., & Halonen, J. I. (2023). Access to Alcohol Outlets From Home and Work in Sweden: Longitudinal Associations With Problem Drinking. Journal of Studies on Alcohol and Drugs, 84(1), 37–44.

Antal serveringsställen i Sverige

Folkhälsomyndigheten

När minimipriset på alkohol exempelvis höjdes med nio procent i Saskatchewan i Kanada, minskade våldsbrotten med 18 procent

Starkölsförsöket

Så vad kan vi göra?

- Erbjuda bra hjälp till den som har riskbruk/ beroende
- **Förebyggande, tidig upptäckt**
- **Begränsa tillgängligheten** – se till att alkohol inte finns överallt, hela tiden

Så vad kan vi göra?

Det finns en “generell möjlighet i 8 kap. 17 § alkohollagen för kommuner att vägra serveringstillstånd om alkoholservering **på grund av serveringsställets belägenhet** eller av andra skäl kan befaras medföra **olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa**”.

- Det finns ingen generell rätt till serveringstillstånd.
- Kommunen får neka även när sökanden uppfyller formella krav.
- Alkoholpolitiska hänsyn väger tungt.
- Myndigheten ska göra en samlad bedömning av risken för ordningsstörningar.

Så vad kan vi göra (mer)?

- Högre priser, ta bort marknadsföring
- Inte göra narkotika mer lättillgängligt
- Minska alkoholindustrins (och cannabisindustrins) inflytande

Tuesday, December 1, 7:00 PM Upcoming

Webinar: Alcohol and Violence Against Women

Join WHO/Europe and Eurocare for a webinar exploring the relationship between alcohol and violence against women. Bringing together researchers, policymakers and civil society representatives, the discussion will examine the evidence, implications for prevention and opportunities for collaboration.

The webinar takes place in connection with WHO/Europe's 16 Days of Activism campaign (between the 25th of November and the 10th of December 2026).

Hjälp finns att få

- Akut fara: 112
- Kvinnofridslinjen: 116 016 (dygnet runt, anonymt)
- https://roks.se/fa-stod/hitta-en-jour

Tack för att ni lyssnade!